

Totalitarizem in Slovenci

Pogled nazaj se zdi vedno tako jasen. Zato pogosto pogledujemo nazaj, ker nam je sedanost tako meglena. Ali pa kažemo na razumljivost preteklega, da bi zameglili neumljivost zdajšnjega.

To jasnost razuma praviloma vzpostavljajo rituali ritmičnega ponavljanja in zaklinjanja "resnic". Tako že vsi verjamemo, da smo pred desetletjem ječali v totalitarizmu, danes pa nas razveseljuje demokracija. Ker nisem niti nostalgik, ki bi mu prejšnji režim nudil posebne privilegije, niti travmatiziranec, ki bi mu bile storjene posebne krivice, mi ni treba goreče zaklinjati niti pozitivnih, niti negativnih značilnosti preteklosti. To, kar me zanima, je, ali sta "totalitarizem" in "demokracija" sploh kategorialni pandant, ki bi pomenil več, kot le terminološko navado, ki nam jo pogojuje žurnalistično in politično ritualno ponavljanje. Vprašanje je seveda, kaj pojmujejo z obema besedama. Ritualna ponavljanja so tu zato, da ne bi nič zapopadli (pojmovali, umovali). Strankarsko ideološko zamejena politika ne temelji na umni komunikaciji, družbeni integraciji, iskanju konsenza, odpiranju družbenega in širjenju participacije javnosti, temveč na demagogiji in manipulaciji. Manipulira se s čustvi množic tako, da jih odvadimo umovanja o rečeh, ki so vendar same po sebi jasne. Jasne zato, ker so že tolikokrat slišane! "Moj narod", "svoboda", "domovina", "demokracija", "ljubezen"! Priznajte, da nam vsem zaigra srce, ko slišimo te svete besede. V sebi nosijo vsa najlepša, najboljša, najplemenitejša čustva in za njihovo stvar smo pripravljeni iz sebe priklicati vsa najgrša, najslabša in najbolj izrojena dejanja. Seveda le, če se ne sprašujemo po "njihovi stvari" oz. pojmu, ki naj bi bil samoumeven. Kmalu lahko ugotovimo, da so vse te besede brez pojmovne (umne) vsebine, da "narod" enačimo z "našimi", "svobodo" z "mojim", "domovino" s "svojim", "demokracijo" spet z "našimi", "ljubezen" spet z "mojim" itn. Besede brez vsebine so fraze, ki jih po kognitivni zakonitosti poskušamo napolniti, če že ne z umnimi, potem pa s čustvenimi vsebinami. Zato politika manipulacije potrebuje velike izpraznjene besede, ki jih proizvajajo v dnevnikih ritualih množične kulture. Rezultat je "demokracija" v izvirnem, antično grškem pomenu besede: oblast drhali in demagogov.

Če "demokracija", kot se jo razume danes, tj. reducirano na strankarstvo, ni kategorialni pandant "totalitarizmu", potem lahko predpostavimo, da je možna "totalitarna demokracija". Zgodovinsko dejstvo je, da sta fašizem in nacizem zrasla po pravilih parlamentarne demokracije, ki sta jo oblikovala v sistem izključevanja komunistov, levičarjev nasploh, Judov, tujerodnih in izrojjenih. Možna je totalitarna

parlamentarna demokracija, ki funkcionira ekskluzivistično (nacionalno očiščujoče). Pojem totalitarizma ni zajet v izključevanju parlamentarizma, temveč v podreditvi individuov (in ostalih form posamičnosti) državi ali kakšni drugi mitično vzpostavljeni kolektiviteti (narod, nacija, vladajoči razred ipd.). Pri opredelitvi totalitarizma je ključen protiliberalen (posameznik služi državi, narodu ..., ali pa je izdajalec) in protilibertaren obrat (vsí, brez izjeme, se morajo vključiti v vnaprej določen in organiziran sistem, anarhija je najhujši greh). Totalitarizem ima zato lahko zakonsko formo, ne da bi bil praven, sodniki lahko mirne vesti služijo rasnim zakonom ali revolucionarnemu pravu. Načeloma lahko v totalitarizmu ohranimo večstrankarske parlamentarne volitve, na osnovi spoštovanja skupne mitologije (čista rasa, svetla bodočnost, American way of life, ipd.) in izključevanju tistih, ki se ne prilagajajo vladajočim ritualom.

Čas je, da se v Sloveniji vprašamo, ali smo izključujoča (ekskluzivna) in totalitarna, ali vključujoča (inkluzivna) demokracija? Ker gre za majhno in dinamično družbo, je jasno, da sprašujem po tendencah in kazalcih. Lahko bi zagovarjal, da imamo pri nas sistem transformiranega totalitarizma, da je ta takorekoč nacionalna značilnost in usoda Slovencev, ki so sistematično vzgajani za hlapce (tudi zdajšnjo šolsko reformo, s svojimi izazito tehnično-storilnostnimi kriteriji bi lahko dešifrirali na ta način). Pa vendar toliko zaupam v libertarne tradicije in pravne inštitucije (seveda evropske, naše so neučinkovite in drage), da se slovenska država ne bo mogla (upala) razviti tako daleč, da me bo zaradi moje drugačnosti izrezala iz deželnega tkiva. Je pa dejstvo, da mi bo na ravni mikrofizike oblasti na vsakem koraku grenila življenje in dala vedeti, da ne sodim med demos-drhal. Ko sem pred dvema letoma šel podaljšati registracijo avta moje dolgoletne izvenzakonske družice iz skupnega gospodinjstva, ki je bila v bolnišnici, me je uradnica povprašala, če sva zakonca oz. poročena, ker da drugače ni mogoče opraviti omenjenega prometno-administrativnega postopka. Ni se mi dalo ukvarjati z uradniki in sem se klintonovsko zlagal. Tretjerazredna uradnica državnoprometne administracije pa ima prek računalniškega terminala dostop o podatkih, v kakšne pravne okvirje ljudje spravljamo svoje gospodinjske in spolne odnose, tako da me je ujela na laži. Ker nisem Clinton (uradnica pa ni bila niti pol Monike), sem ocenil, da je napad najboljša obramba. Začel sem rohneti na priklicanega šefa, da me ne zanimajo njihove klerikalne navade, naj me ne silijo z njimi (poroke so drage, ločitve pa še bolj) in naj se držijo zakonov: po še veljavni, četudi socialistično "totalitarni" zakonodaji je izvenzakonska skupnost še enakopravna državnocerkveni žegnani poroki. Pa je bil avto registriran. Drugič sem v istem uradu prijavil spremembo bivališča. Podtaknili so formular, na katerem sem moral obkrožiti eno od različnih formalnih kategorij gospodinjsko spolnih razmerij. Nisem vedel, ali sem "ločenec" ali "samec", pravno veljavnega "koruzništva" na formularju itak ni bilo. Ne spomnim se, kaj sem obkrožil. Zlil sem se v nacionalno demokratično telo in na nikogar nisem

pizdil. Ko bodo pore mikrofizike oblasti zapolnile vrzeli totalitarizma, bo parlamentarna procedura le samoumevno uzakonila obstoječe. Na Dursu so me poučili, da je povračilo dohodnine zapadlo v enem letu, ker sem se preselil in me "niso našli", obenem pa so uspeli najti mojega delodajalca in mi z oderuškimi obrestmi rubiti neplačano dohodnino za sedem let nazaj. Dolg države do državljana zapade prej kot dolg državljana do države. Cirkus! Po novem prometnem zakonu je tako, da kazni ne uideš, lahko se pa pritožiš. To pomeni, da v vsakem primeru plačaš, lahko se pritožiš, če plačaš oderuške sodne takse in se prepustiš dolgoletnim postopkom, kjer bo vse skupaj itak zastaralo. Sistem je tak, da država ščiti sebe in ne državljana. Minister za notranje zadeve predlaga pooblastila za prisluškovanje in nadzor zasebnosti, ki bi jih bil vesel tudi staromodni totalitarizem. Poslanci in javnost se ne zgražajo preveč. Saj ni potrebno, ker imamo demokracijo. Sicer ekskluzivistično, na osnovi liberalistično-klerikalnega konkordata, pa vendar "našo".

Vsa ta mikrofizika oblasti oblikuje določeno vzdušje uradnikov in določen odnos do državljanov. Ministrstva npr. v pogodbah določajo obveznosti tistim, ki jim po neznanih kriterijih dajejo vedno manjše subvencije, obenem se zmišljujejo vedno nove "mednarodne" zahteve, ki jih njihovi uradniki prepíšejo, ko surfajo po internetu, obenem pa se ne obvežejo za svoje storitve, roke plačil, zamudne obresti ipd. Državo ne razumemo kot administrativni servis, ampak nekakšno staromodno oblast, ki deluje po načelu znanstev in ideološkega in osebnega ritolizništva. Včasih nam kakšen državni urad radodarno udeli donacijo zato, da bi potem njihovi uradniki izsilili zvišane honorarje zase in svoje sodelavce. Za polovično opravljeno delo in birokratsko aroganco, ki mi odredi mesto v demokraciji molčečih.

Demokratični totalitarizem nam v zameno ponuja spektakel. Ljudje naj uživajo v neskončnih groteskah afer švejkovske vojaščine in butalskih policajev. Naj živijo bratje Marx in Fridonija!

Darij Zadnikar